

**ANYKŠČIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS
TARYBA**

**SPRENDIMAS
DĖL ANYKŠČIŲ RAJONO SAVIVALDYBĖS VISUOMENĖS SVEIKATOS STEBĖSENOS
2021 METŲ ATASKAITOS PATVIRTINIMO**

2023 m. kovo 30 d. Nr. 1-TS-104
Anykščiai

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 7 straipsnio 35 punktu, 16 straipsnio 4 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos priežiūros įstatymo 6 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 5 dalimi, Lietuvos Respublikos visuomenės sveikatos stebėsenos (monitoringo) įstatymo 10 straipsniu, atsižvelgdama į Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“, 6.3, 6.4 papunkčius ir 9 punktą bei į Anykščių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2023 m. kovo 8 d. raštą Nr. SD-12 „Dėl Anykščių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitos“, Anykščių rajono savivaldybės taryba

n u s p r e n d ž i a:

Patvirtinti Anykščių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitą (pridedama).

Meras

Sigutis Obelevičius

PATVIRTINA
Anykščių rajono savivaldybės tarybos
2023 m. kovo 30 d. sprendimu Nr. 1-TS-104

Anykščių rajono savivaldybės 2021 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita

Anykščiai

2023

TURINYS

1. ĮVADAS	3
2. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA	3
3. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA	5
4. ANYKŠČIŲ RAJONO GYVENTOJŲ SVEIKATOS APŽVALGA	6
5. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS	7
6. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ	13
6.1. MIRTINGUMAS DĖL ALKOHOLIO SĄLYGOTŲ PRIEŽASČIŲ 100 000 GYV./STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL ALKOHOLIO SĄLYGOTŲ PRIEŽASČIŲ 100 000 GYV.	13
6.2. ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DARBE, SKAIČIUS 10 000 GYV.	14
6.3. PAAUGLIŲ (15–17 M.) GIMDYMŲ SKAIČIUS 1000 15-17 M. MOTERŲ	15
7. MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS TYRIMAS ANYKŠČIŲ R. 2020 METAIS	16
8. IŠVADOS	19
9. REKOMENDACIJOS	19
10. INFORMACIJOS ŠALTINIAI	20

1. ĮVADAS

Visuomenės sveikatos stebėsenos savivaldybėje tikslas – nuolat rinkti, analizuoti ir interpretuoti visuomenės sveikatą apibūdinančius rodiklius bei tinkamai informuoti savivaldybės politikus, siekiant efektyvaus valstybinių (valstybės perduotų savivaldybėms) bei savarankiškų visuomenės sveikatos priežiūros funkcijų įgyvendinimo savivaldybės teritorijoje. Visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitos (*toliau – Ataskaita*) tikslas – pateikti pagrindinius savivaldybės gyventojų sveikatą atspindinčius rodiklius, jų dinamiką ir jų pagrindu pateikti rekomendacijas bei prioritetines kryptis savivaldybės plėtros plano siekiniams, strateginio veiklos plano priemonėms.

Ataskaitoje pateikiami ir analizuojami 2021 metų (*toliau – m.*) visuomenės sveikatos būklę atspindintys rodikliai Anykščių rajono (*toliau – r.*) savivaldybėje, patvirtinti Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro 2003 m. rugpjūčio 11 d. įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Rodikliai atspindi, kaip įgyvendinami Lietuvos sveikatos programos (Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl Lietuvos sveikatos 2014–2025 metų programos patvirtinimo“, 2014 birželio 26 d. Nr. XII-964, Vilnius) (*toliau – LSP*) tikslai bei jų uždaviniai. LSP strateginis tikslas – pasiekti, kad 2025 m. šalies gyventojai būtų sveikesni, pailgėtų gyvenimo trukmė, pagerėtų gyventojų sveikata ir sumažėtų sveikatos netolygumai. LSP nustatyti šie 4 tikslai:

1. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį.
2. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką.
3. Formuoti sveiką gyvenimą ir jos kultūrą.
4. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius.

2. DEMOGRAFINĖ SITUACIJA

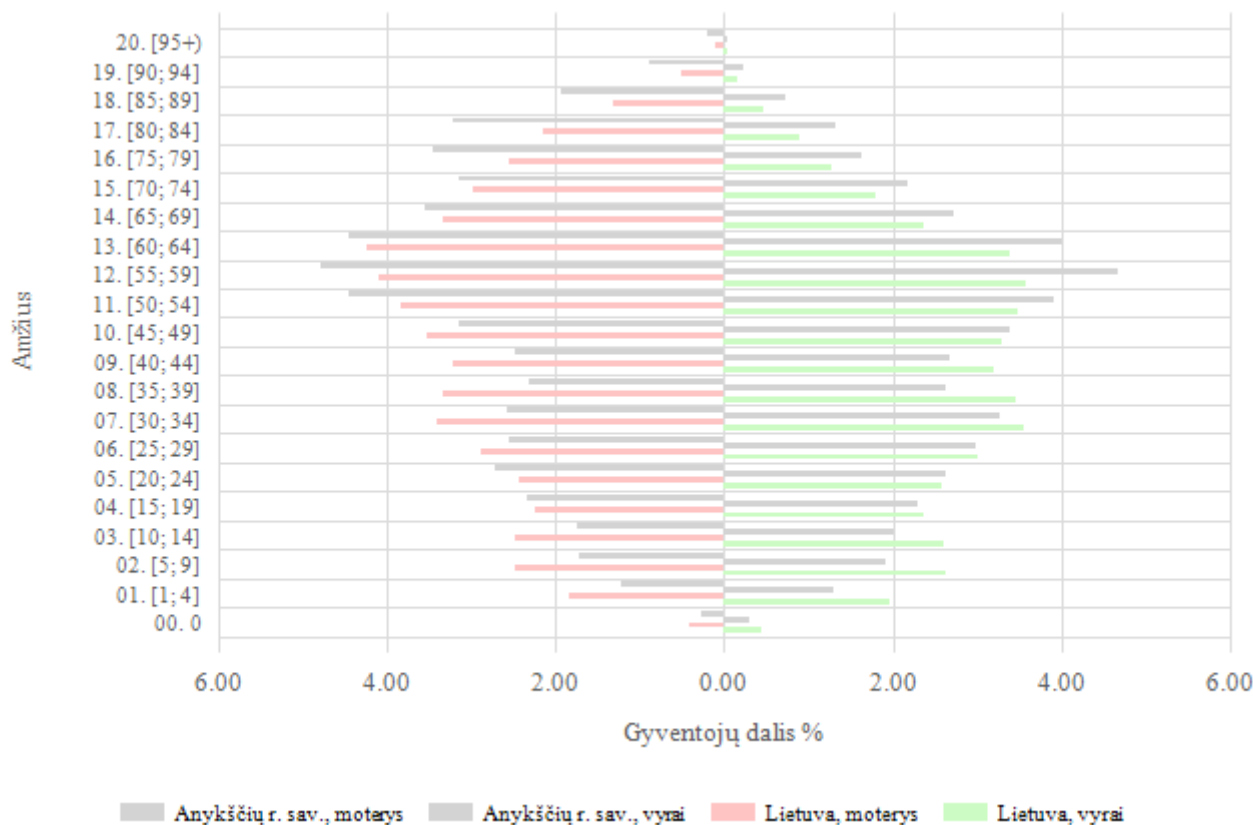
Anykščių r., kaip ir visoje Lietuvoje, jau kurį laiką buvo pastebimas gyventojų skaičiaus mažėjimas, tačiau 2020–2021 m. laikotarpiu mūsų rajone gyventojų padaugėjo 1,2 procentais (*toliau – proc.*). Lyginant 5 m. laikotarpį, bendras gyventojų skaičius Anykščių r. sumažėjo 6,7 proc. Vertinant pagal lytį, moterų sumažėjo 6,3 proc., vyrų – 7,2 proc. Gyventojų mieste sumažėjo 5,3 proc., o kaime – 7,6 proc. (žiūrėti (*toliau – žr.* 1 lentelę).

1 lentelė. Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje bei jų pasiskirstymas pagal lytį ir gyvenamąją vietą Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Bendras gyventojų skaičius	24 999	24 149	23 602	23 038	23 321
Moterys	13 270	12 815	12 491	12 144	12 433
Vyrai	11 729	11 334	11 111	10 894	10 888
Gyventojų skaičius mieste	10 130	9764	9546	9391	9589
Gyventojų skaičius kaime	14 869	14 385	14 056	13 647	13 732

1 paveikslėlyje (*toliau – pav.*) matyti Anykščių r. gyventojų pasiskirstymas pagal lytį bei amžiaus grupes. Apžvelgus 1 pav. esančius duomenis, galima teigti, jog didžioji gyventojų dalis Anykščių r. yra 55–59 m. amžiaus (tiek vyrų, tiek moterų tarpe). Tarp Lietuvoje moterų daugiausia fiksuojama 60–64 m. amžiaus asmenų, tarp vyrų – 55–59 m. amžiaus asmenų.

1 pav. Demografinis medis Anykščių r. 2021 m.

Kalbant apie bendrą gimstamumą, 2 lentelėje matyti, jog Anykščių r. jis tolygiai mažėjo, tik 2017–2018 m. išliko toks pat. Visu nurodytu laikotarpiu daugiau gimė vyriškos lyties kūdikių. Per 5 m. bendras gimusiųjų skaičius sumažėjo 19,1 proc., moteriškos lyties naujagimių – 19,8 proc., vyriškos lyties naujagimių – 18,4 proc.

2 lentelė. Gimusiųjų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal lytį Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Bendras gimusiųjų skaičius	168	168	153	138	136
Moterys	81	83	76	67	65
Vyrai	87	85	77	71	71

Vertinant mirtingumo pokyčius 5 m. laikotarpiu, matyti, jog jis kito netolygiai, o lyginant 2017 m. ir 2021 m., padidėjo 11,1 proc. Visu nurodytu laikotarpiu moterų mirė daugiau, lyginant 5 m. pokyčius, mirčių atvejų pastarųjų padaugėjo 17,4 proc., vyrų – 4 proc. (žr. 3 lentelę).

3 lentelė. Mirusiųjų skaičius ir jų pasiskirstymas pagal lytį Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Bendras mirusiųjų skaičius	534	482	535	542	593
Moterys	281	271	283	286	330
Vyrai	253	211	252	256	263

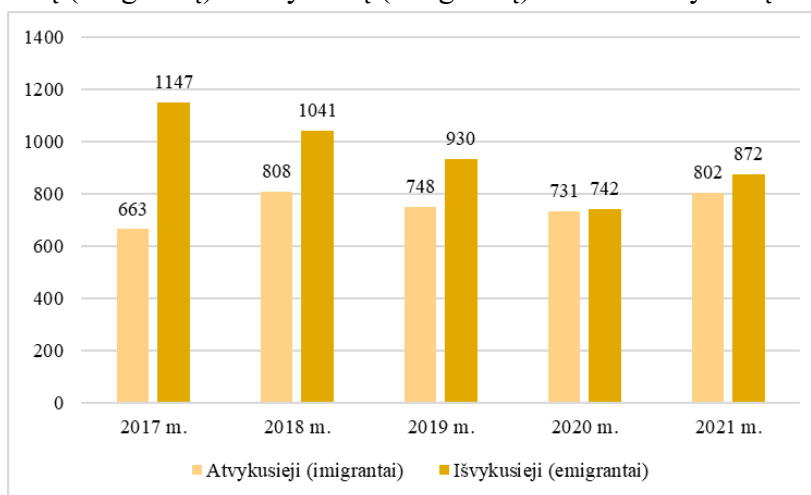
4 lentelėje matyti, jog daugiausia mirė 85 m. amžiaus ir vyresnių asmenų. Labiausiai mirtingumas padidėjo jauniausiose amžiaus grupėse, kur fiksuoti pavieniai mirčių atvejai – 100 proc., o labiausiai sumažėjo 40–44 m. amžiaus grupėje – 57 proc.

4 lentelė. Mirusiųjų skaičiaus pasiskirstymas pagal amžiaus grupes Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
0 m.	-	-	2	-	1
5-9 m.	-	-	-	-	2
15-19 m.	-	1	1	-	-
20-24 m.	-	1	1	3	2
25-29 m.	2	3	1	1	3
30-34 m.	3	0	2	2	4
35-39 m.	3	2	3	4	2
40-44 m.	14	9	5	6	6
45-49 m.	5	7	7	10	9
50-54 m.	12	18	26	21	22
55-59 m.	26	23	29	26	33
60-64 m.	25	27	28	30	42
65-69 m.	41	37	39	43	53
70-74 m.	48	33	45	59	39
75-79 m.	74	71	63	61	71
80-84 m.	108	85	90	82	108
85 m. ir vyresni	173	165	193	194	196

Kalbant apie migraciją, išvykusių asmenų (emigrantų) ir atvykusių asmenų skaičius (imigrantų) skaičiai Anykščių r. kito netolygiai. Lyginant 2017 m. ir 2021 m., išvykusiųjų (emigrantų) sumažėjo 24 proc., atvykusiųjų (imigrantų) padidėjo 21 proc. (žr. 2 pav.).

2 pav. Atvykusių (imigrantų) ir išvykusių (emigrantų) skaičius Anykščių r. 2017–2021 m.

3. SOCIOEKONOMINĖ SITUACIJA

Socialinė ir ekonominė gyventojų padėtis sudaro pagrindinius sveikatos netolygumus. Gyventojų išsilavinimo lygis, pajamų dydis, užimamos pareigos ar priklausymas tam tikrai socialinei grupei turi didelės įtakos sveikatai. 5 lentelėje matyti, jog ilgalaikio nedarbo lygis Anykščių r. 2017–2020 m. išliko gana panašus, o 2021 m. gana ženkliai išaugo, tad lyginant 5 m. pokytį padidėjo 89,7 proc. Skurdo rizikos lygis kito netolygiai ir lyginant 2017 m. bei 2021 m. sumažėjo 13,6 proc.

5 lentelė. Socioekonominiai rodikliai Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Ilgalaikio nedarbo lygis	3,9	4,2	4,1	3,9	7,4
Skurdo rizikos lygis	33,9	37	29,9	28,1	29,3

4. ANYKŠČIŲ RAJONO GYVENTOJŲ SVEIKATOS APŽVALGA

2017–2021 m. Anykščių r. daugiausiai asmenų sirgo kraujotakos sistemos ligomis, po jų sekė virškinimo ir kvėpavimo sistemos ligos. Sergamumas kraujotakos sistemos ligomis kito netolygiai, tačiau lyginant 2017 m. ir 2021 m., sumažėjo 8,2 proc. Sergamumas virškinimo ir kvėpavimo sistemos ligomis taip pat kito netolygiai ir per 5 m. sumažėjo, atitinkamai 12,7 proc. ir 33,1 proc. (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. Sergamumas dažniausiomis ligomis Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Kraujotakos sistemos ligos	9284	9260	9067	8305	8520
Virškinimo sistemos ligos	7096	7152	7189	5455	6198
Kvėpavimo sistemos ligos	7395	7452	6597	4885	4950

Lyginant minėtų ligų sergamumo rodiklį 1000 gyventojų (*toliau – gyv.*) Anykščių r. su Lietuvos vidurkiu, sergamumas kraujotakos sistemos ligomis visu laikotarpiu buvo didesnis Anykščių r., o lyginant 2017 m. ir 2021 m., Anykščių r. rodiklis sumažėjo 2,2 proc., Lietuvoje padidėjo 4,2 proc. Sergamumo kvėpavimo ligomis rodiklis visu laikotarpiu buvo didesnis Lietuvoje, o lyginant 2017 m. ir 2021 m., tiek Anykščių r., tiek Lietuvoje sumažėjo, atitinkamai 28,7 proc. ir 22,5 proc. Sergamumo virškinimo sistemos ligomis rodiklis 2017–2021 m. buvo didesnis tai Anykščių r., tai Lietuvoje, o lyginant 5 m. laikotarpį, Anykščių r. sumažėjo 6,9 proc., o Lietuvoje padidėjo 0,6 proc. (žr. 7 lentelę).

7 lentelė. Sergamumo dažniausiomis ligomis rodiklis Anykščių r. ir Lietuvoje 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Kraujotakos sistemos ligos					
Anykščių r.	377,8	387,85	388,81	363,77	369,51
Lietuva	312,15	319,75	326,8	312,59	325,38
Kvėpavimo sistemos ligos					
Anykščių r.	300,93	312,12	282,89	213,97	214,68
Lietuva	346,88	361,76	341,3	264,68	268,74
Virškinimo sistemos ligos					
Anykščių r.	288,76	299,55	308,28	238,93	268,81
Lietuva	274,38	280,55	292,71	246,54	275,9

Kalbant apie mirtingumą, Anykščių r. 2017–2021 m. daugiausiai žmonių mirė dėl kraujotakos sistemos ligų. Mirčių skaičius dėl minėtų ligų kito netolygiai, lyginant 2017 m. ir 2021 m., padidėjo 0,9 proc. Po jų, pagal didžiausią mirčių skaičių, sekė mirtys dėl piktybinių navikų, kurios taip pat kito netolygiai ir lyginant 5 m. laikotarpį sumažėjo 34,5 proc. Toliau pagal mirčių skaičių vyrauja išorinės mirčių priežastys, kurių 2017–2021 m. padaugėjo 60 proc. (žr. 8 lentelę).

8 lentelė. Mirtingumas dėl dažniausių ligų Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Kraujotakos sistemos ligos	347	302	342	357	350
Piktybiniai navikai	84	80	97	77	55
Išorinės priežastys	20	30	29	28	32

9 lentelėje pateiktas mirtingumo dėl kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų bei išorinių priežasčių rodiklis 1000 gyv. ir jo pokyčiai Anykščių r. bei Lietuvoje 2017–2021 m. Mirtingumo rodiklis dėl kraujotakos sistemos ligų visu laikotarpiu buvo didesnis Anykščių r. ir per 5 m. mūsų rajone padidėjo 7,5 proc., Lietuvoje – 3,1 proc. Mirtingumo rodiklis dėl piktybinių navikų taip pat buvo didesnis Anykščių r., išskyrus 2021 m., kai rodiklis buvo didesnis Lietuvoje. Lyginant 2017 m. bei 2021 m., mirtingumo dėl piktybinių navikų rodiklis Anykščių r. sumažėjo 30,2 proc., Lietuvoje – 2,4 proc. Kalbant apie išorines mirties priežastis, 2018–2021 m.

mirtingumo rodiklis dėl šių ligų buvo didesnis mūsų rajone, o 2017 m. – Lietuvoje. Per 5 m. Anykščių r. minėtas rodiklis padidėjo 70,5 proc., Lietuvoje sumažėjo 13,1 proc. (žr. 9 lentelę).

9 lentelė. Mirtingumo dažniausiomis ligomis rodiklis Anykščių r. ir Lietuvoje 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Kraujotakos sistemos ligos					
Anykščių r.	1412,06	1264,89	1466,55	1563,7	1517,94
Lietuva	795,89	782,5	748,03	820,79	820,3
Piktybiniai navikai					
Anykščių r.	341,82	335,07	415,95	337,27	238,53
Lietuva	282,7	286,56	287,82	293,75	275,92
Išorinės priežastys					
Anykščių r.	81,39	125,65	124,36	122,64	138,78
Lietuva	99,35	93,45	85,72	89,66	86,31

Toliau, 10 lentelėje, pateikta keletas rodiklių, kurie apibūdina sveikatos priežiūros kokybę bei prieinamumą Anykščių r. Iš pateiktų duomenų matyti, jog bene visi rodikliai sumažėjo, o labiausiai – stacionaro ligonių skaičius – 34 proc. Padidėjo tik asmenų skaičius, kuriems suteikta greitoji medicinos pagalba – 3,8 proc.

10 lentelė. Sveikatos priežiūros rodikliai Anykščių r. 2017–2021 m.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Gydytojų skaičius	59	53	50	54	47
Odontologų skaičius	17	15	16	20	13
Lovų skaičius ligoninėse (be slaugos lovų)	124	113	113	113	113
Vaistinių ir jų filialų skaičius	13	13	13	12	11
Stacionaro ligonių skaičius	6683	6712	6268	4433	4411
Asmenų, kuriems suteikta greitoji medicinos pagalba, skaičius	6020	6343	6289	6104	6246

5. SVEIKATOS IR SU SVEIKATA SUSIJUSIŲ RODIKLIŲ PROFILIS

11 lentelėje pateiktos visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių reikšmės Anykščių r. 2021 m. Stulpelyje „Tendencija“ esanti oranžinė rodyklė rodo, jog rodiklio tendencija nekinta vertinant reikšmių pasiskirstymą visoje Lietuvoje, šviesiai mėlyna rodyklė rodo, jog rodiklio tendencija yra didėjanti, o tamsiai mėlyna rodyklė rodo, jog rodiklio tendencija yra mažėjanti. Stulpelyje „Pokytis“ yra lyginamos rodiklio reikšmės Anykščių r. 2020 m. ir 2021 m. Žalia spalva nusplavintas langelis rodo, jog rodiklis pagerėjo, raudona – jog pablogėjo, nes rodiklio reikšmės padidėjimas ar sumažėjimas nebūtinai atspindi tam tikro rodiklio pablogėjimą ar pagerėjimą. Stulpelyje „Rodiklio reikšmė“ esantys skaičiai nurodo tam tikro rodiklio reikšmę 2021 m. Anykščių r. ir yra suskirstyti remiantis „šviesoforo“ spalvų principu – žalia spalva nuspalvintas langelis nurodo, kad tam tikro rodiklio reikšmė Anykščių r. yra žymiai geresnė nei Lietuvos vidurkis, geltona – panaši į Lietuvos vidurkį, raudona – žymiai prastesnė nei Lietuvos vidurkis. Stulpelyje „Kiekis“ rodiklio reikšmė pateikta absoliučiais skaičiais, stulpelyje „Santykis“ – rodiklio reikšmės santykis Anykščių r. ir Lietuvoje.

Rodikliai „Viešai tiekiamo geriamo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)“ ir „Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)“ nėra lyginami su Lietuvos vidurkiu ir kitomis savivaldybėmis, nes yra renkami savivaldybių lygmeniu. UAB „Anykščių vandenys“ praeitais metais pateikė rodiklius, apimančius Anykščių miesto teritoriją, o šiais metais – Anykščių r. teritoriją, tad rodikliai nėra lyginami su praeitais metais.

11 lentelė. Sveikatos ir su sveikata susijusių rodiklių profilis Anykščių r. 2021 m.

Rodiklio pavadinimas	Savivaldybės reikšmės						Lietuvos reikšmės		
	Tendencija	Pokytis	Rodiklio reikšmė	Kiekis	3 metų vidurkis	Santykis	Rodiklio reikšmė	Blogiausia reikšmė	Geriausia reikšmė
Strateginis tikslas									
Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0	➔	-3	70.6	71	72.2	0.95	74.2	68.5	81.7
Išvengiamas mirtingumas (proc.)	➔	-12,5	27.3	162	29.5	1.00	27.2	34.0	19.5
1 tikslas. Sukurti saugesnę socialinę aplinką, mažinti sveikatos netolygumus ir socialinę atskirtį									
1.1. Sumažinti skurdo lygį ir nedarbą									
Mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	➔	-54	26.0	6	37.6	1.29	20.1	68.1	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl savižudybių rodiklis (X60-X84) 100 000 gyv.	⬇	-50,8	24.9	6	36.0	1.28	19.4	60.1	0.0
Bandymų žudytis skaičius (X60–X64, X66–X84) 100 000 gyventojų	⬇	-19,1	39.0	9	47.7	1.05	37.3	65.7	0.0
Mokyklinio amžiaus vaikų, nesimokančių mokyklose, skaičius 1000 mokinių	➔	-28,9	47,8	74	58	0,74	64,4	232,7	38
Ilgalaikio nedarbo lygis, darbo jėgos proc.	⬆	+89,7	7.4	986	5.1	1.48	5.0	13.1	1.5
Gyventojų skaičiaus pokytis 1000 gyv.	⬇	+25,8	-22.9	-527	-2.2	13.47	-1.7	-27.8	78.3
1.2. Sumažinti socialinę ekonominę gyventojų diferenciaciją šalies ir bendruomenių lygmeniu									
Mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆	+13,2	138.8	32	128.6	1.61	86.3	198.3	30.5
Standartizuotas mirtingumo dėl išorinių priežasčių rodiklis (V00-Y98) 100 000 gyv.	⬆	+22	132.8	32	117.7	1.60	83.1	163.8	21.8
Mokinių, gaunančių nemokamą maitinimą mokyklose, skaičius 1000 mokinių	⬆	+21,3	333.3	733	278.6	1.07	312.0	572.7	108.2
Socialinės pašalpos gavėjų skaičius 1000 gyv.	➔	+29	55.2	1273	50.0	2.33	23.7	74.2	3.2

Sergamumas tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	↓	-15,3	26.0	6	41.9	1.33	19.6	60.4	0.0
Sergamumas tuberkulioze (+ recidyvai) (A15-A19) 100 000 gyv.	↓	-34	26.0	6	47.7	1.16	22.4	60.4	0.0
2 tikslas. Sukurti sveikatai palankią fizinę darbo ir gyvenamąją aplinką									
2.1. Kurti saugias darbo ir sveikas buitines sąlygas, didinti prekių ir paslaugų vartotojų saugumą									
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv.	↑	+114,3	1.5	2	1.0	1.50	1.0	3.8	0.0
Traumų dėl nukritimų (W00–W19) 65+ m. amžiaus grupėje skaičius 10 000 gyv.	↓	-10,9	99.7	58	117.3	0.80	124.5	168.8	63.4
Asmenų, pirmą kartą pripažintų neįgaliais, skaičius 10 000 gyv.	↓	-4,5	56.8	81	66.3	1.00	56.6	125.3	40.9
Naujai susirgusių žarnyno infekcinėmis ligomis (A00-A08) asmenų skaičius 10 000 gyv.	↓	-78	2.6	6	15.7	0.12	21.6	84.9	0.0
2.2. Kurti palankias sąlygas saugiai leisti laisvalaikį									
Mirtingumo dėl paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	-75,4	4.3	1	8.7	0.84	5.1	26.6	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl paskendimo rodiklis (W65-W74) 100 000 gyv.	↑	-77	4.8	1	9.5	0.98	4.9	21.7	0.0
Mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	+195,5	26.0	6	20.2	1.44	18.0	68.1	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl nukritimo rodiklis (W00-W19) 100 000 gyv.	↑	+193,8,	19.1	6	15.0	1.09	17.5	60.2	0.0
2.3. Mažinti avaringumą ir traumų kelių eismo įvykiuose skaičių									
Mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	+97,7	8.7	2	7.2	1.32	6.6	19.6	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl transporto įvykių rodiklis (V00-V99) 100 000 gyv.	↑	+129	7.1	2	6.3	1.09	6.5	19.5	0.0
Pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	–	–	0.0	0	0.0	0.00	1.6	9.6	0.0

Standartizuotas pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių (V00-V09) 100 000 gyv.	—	—	0.0	0	0.0	0.00	1.6	9.8	0.0
Traumų dėl transporto įvykių (V00-V99) skaičius 10 000 gyv.	→	—	6.1	14	6.9	1.20	5.1	10.7	0.0
2.4. Mažinti oro, vandens ir dirvožemio užterštumą, triukšmą									
Į atmosferą iš stacionarių taršos šaltinių išmestų teršalų kiekis, tenkantis 1 kv. km.	↑	-3,6	192.9	193	193.9	0.21	932.7	32956.2	38.8
Viešai tiekiamo geriamo vandens prieinamumas vartotojams (proc.)	—	—	63	—	—	—	—	—	—
Nuotekų tvarkymo paslaugų prieinamumas vartotojams (proc.)	—	—	50	—	—	—	—	—	—
3 tikslas. Formuoti sveiką gyvenseną ir jos kultūrą									
3.1. Sumažinti alkoholinių gėrimų, tabako, neteisėtą narkotinių ir psichotropinių medžiagų vartojimą ir prieinamumą									
Mirtingumo dėl narkotikų sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv.	—	—	0.0	0	0.0	0.00	2.8	15.4	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl narkotikų sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv.	—	—	0.0	0	0.0	0.00	2.9	18.5	0.0
Mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv.	↑	+137,4	52.0	9	34.7	2.16	24.1	80.0	0.0
Standartizuotas mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv.	↑	+149,7	45.2	9	30.8	1.97	22.9	79.6	0.0
Gyventojų skaičius, tenkantis 1 tabako licencijai	→	+1	131.0	23058	128.6	0.66	199.2	69.4	388.4
Gyventojų skaičius, tenkantis 1 alkoholio licencijai	↓	-1,2	99.8	23058	101.9	0.57	175.2	35.1	359.7
Nusikalstamos veikos, susijusios su narkotikais 100 000 gyv.	↓	-58,7	21.9	22	32.2	0.26	82.8	464.2	0.0
3.2. Skatinti sveikos mitybos įpročius									
Kūdikių dalis, žindyti išimtinai krūtimi iki 6 mėn. amžiaus (proc.)	→	+12	27,1	19	28	0,75	36,2	1,5	63,1
4 tikslas. Užtikrinti kokybišką ir efektyvią sveikatos priežiūrą, orientuotą į gyventojų poreikius									
4.1. Užtikrinti sveikatos sistemos tvarumą ir kokybę, plėtojant sveikatos technologijas, kurių efektyvumas pagrįstas mokslo įrodymais									

Išvengiamų hospitalizacijų skaičius 1000 gyv.	↓	-17,2	28.4	651	37.7	1.91	14.9	29.7	10.1
Išvengiamų hospitalizacijų dėl cukrinio diabeto skaičius (18+ m.) 1000 gyv.	↓	-17,4	1.9	39	2.1	1.19	1.6	3.0	0.7
4.2. Plėtoti sveikatos infrastuktūrą ir gerinti sveikatos priežiūros paslaugų kokybę, saugą, prieinamumą ir į pacientą orientuotą sveikatos priežiūrą									
Slaugytojų, tenkančių vienam gydytojui, skaičius	→	+7,1	3	3	2,9	1,67	1,8	1,6	6,8
Šeimos gydytojų skaičius 10 000 gyv.	→	-17,6	6,1	14	6,9	0,84	7,3	2,8	14,1
Apsilankymų pas gydytojus skaičius 1 gyv.	↓	+3	6.9	159363	7.2	0.78	8.8	6.5	11.5
Sergamumas vaistams atsparia tuberkulioze (A15-A19) 100 000 gyv.	↓	+100	4.3	1	1.4	1.23	3.5	19.4	0.0
Sergamumas ŽIV ir LPL (B20-B24, Z21, A50-A54, A56) 10 000 gyv.	↑	+125	0.9	2	0.4	0.53	1.7	4.8	0.0
4.3. Pagerinti motinos ir vaiko sveikatą									
Kūdikių mirtingumas 1000 gyvų gimusių	↑	+100	6.4	1	6.7	2.13	3.0	32.3	0.0
2 m. vaikų tymų, epideminio parotito, raudonukės (1 dozė) skiepavimo apimtys (proc.)	→	-1,9	95.7	94	97.1	1.09	88.2	65.6	100.0
1 m. vaikų difterijos, stabligės, kokliušo, poliomielite, Haemophilus influenzae B skiepavimo apimtys (3 dozės) (proc.)	→	—	96.7	89	97.0	1.08	89.4	63.0	98.2
Vaikų (6-14 m.) dalis, dalyvavusi dantų dengimo silantinėmis medžiagomis programoje (proc.)	↓	+50,6	11.9	160	11.4	1.04	11.4	1.8	48.8
Vaikų (7-17 m.) dalis, neturinti ęduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų (proc.)	↑	+8,9	14.7	194	13.3	0.65	22.7	10.1	36.3
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15-17 m. moterų	↓	+100	9.4	3	4.3	3.48	2.7	12.4	0.0
4.4. Stiprinti lėtinių neinfekcinių ligų prevenciją ir kontrolę									

Mirtingumo dėl kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyv.	↑	-2,9	1517.9	350	1515.7	1.85	820.3	1517.9	399.4
Standartizuoto mirtingumo dėl kraujotakos sistemos ligų rodiklis (I00-I99) 100 000 gyv.	→	-4,6	1053.8	350	1052.3	1.31	805.2	1381.0	533.7
Mirtingumo dėl piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	-29,3	238.5	55	330.9	0.86	275.9	429.8	133.1
Standartizuoto mirtingumo dėl piktybinių navikų rodiklis (C00-C96) 100 000 gyv.	↓	-30,1	184.1	55	254.4	0.71	259.5	382.2	163.8
Mirtingumo dėl cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv	↑	+9,9	394.7	91	361.2	2.12	186.0	500.2	82.2
Standartinio mirtingumo dėl cerebrovaskulinių ligų rodiklis (I60-I69) 100 000 gyv	↑	+15	276.6	91	244.8	1.53	180.8	401.7	76.5
Sergamumas II tipo cukriniu diabetu (E11) 10 000 gyv.	↑	+41,4	75.5	174	64.0	1.09	69.4	99.9	38.2
Tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi krūties vėžio programoje (proc.)	↓	-12,6	29.8	1184	35.4	0.65	45.5	11.2	61.9
Tikslinės populiacijos dalis, 3 metų bėgyje dalyvavusi gimdos kaklelio programoje (proc.)	→	-0,9	46.8	2280	49.0	0.88	53.4	33.5	74.4
Tikslinės populiacijos dalis, 2 metų bėgyje dalyvavusi storosios žarnos vėžio programoje (proc.)	↑	+1,1	48.2	4246	49.2	1.00	48.1	24.2	67.2
Tikslinės populiacijos dalis, dalyvavusi širdies ir kraujagyslių ligų programoje (proc.)	→	+29,7	42.8	2335	40.7	0.91	47.2	24.8	70.0

Remiantis 11 lentelėje pateiktais rodikliais ir įvertinus savivaldybės rodiklio santykį su Lietuvos vidurkiu, matyti, jog 12 rodiklių reikšmės yra žymiai geresnės už Lietuvos vidurkį ir yra priskiriamos žaliai zonai, 20 rodiklių reikšmės yra žymiai prastesnės nei Lietuvos vidurkis ir patenka į raudoną zoną bei 28 rodiklių reikšmės Anykščių r. atitinka Lietuvos vidurkį ir patenka į geltoną zoną.

Lyginant rodiklių pasiskirstymo pagal „šviesoforo“ spalvų principą pokyčius Anykščių r. 2020 m. ir 2021 m., matyti, jog rodiklių, priklausančių žaliai zonai labai nežymiai sumažėjo, o priklausančių raudonai zonai – padaugėjo. Rodiklių, kurių reikšmės atitinka Lietuvos vidurkį, skaičius išliko panašus, o pagarėjusių ir pablogėjusių rodiklių skaičiai išliko tokie pat (žr. 12 lentelę).

12 lentelė. Visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių pokyčiai Anykščių r. 2019–2021 m.

	2020 m.	2021 m.
Reikšmės, kurios yra žymiai geresnės nei Lietuvos vidurkis (žalia zona)	14	12
Reikšmės, kurios yra žymiai blogesnės nei Lietuvos vidurkis (raudona zona)	17	20
Reikšmės, atitinkančios Lietuvos vidurkį (geltona zona)	29	28
Pagerėję rodikliai	34	34
Pablogėję rodikliai	26	26

6. SAVIVALDYBĖS PRIORITETINIŲ PROBLEMŲ ANALIZĖ

Prioritetinės sveikatos problemos Anykščių r. buvo pasirinktos vertinant analizuojamų visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių reikšmių atitiktį Lietuvos vidurkiui bei jų pokytį Anykščių r. Visų pasirinktų prioritetinių sveikatos problemų rodiklių reikšmės priklauso raudonai zonai, o vertinant pokytį – yra labiausiai pablogėjusios. Toliau bus atlikta šių prioritetinių problemų analizė:

1. Mirtingumas dėl alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv./Standartizuotas mirtingumas dėl alkoholio sąlygotų priežasčių 100 000 gyv.;

2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 10 000 gyv.;

3. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 1000 15–17 m. moterų.

6.1. MIRTINGUMAS DĖL ALKOHOLIO SĄLYGOTŲ PRIEŽASČIŲ 100 000 GYV./STANDARTIZUOTAS MIRTINGUMAS DĖL ALKOHOLIO SĄLYGOTŲ PRIEŽASČIŲ 100 000 GYV.

2021 m. Anykščių r. dėl alkoholio sąlygotų priežasčių mirė 9 asmenys. Mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv. 2021 m. buvo 52, ir lyginant su 2020 m., padidėjo 137,4 proc., o minėto rodiklio 3 metų vidurkis – 34,7. Standartizuotas mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis* 2021 m. buvo 45,2, ir lyginant su 2020 m. padidėjo 149,7 proc., 3 metų vidurkis – 30,8. Abiejų rodiklių tendencija apibūdinama kaip didėjanti. Mažiausia abiejų minėtų rodiklių reikšmė Lietuvoje buvo 0, didžiausia mirtingumo rodiklio reikšmė 80, o standartizuoto mirtingumo rodiklio – 79,6.

13 lentelėje matyti, kaip kito bendras mirčių dėl alkoholio sąlygotų priežasčių skaičius, taip pat tarp moterų ir vyrų bei tarp miesto ir kaimo gyventojų. Lyginant 2017 m. ir 2021 m., bendras minėtų mirčių skaičius padidėjo 12,5 proc., o lyginant su praėjusiais metais, jis išaugo 350 proc. Vertinant pateiktus duomenis, mirčių dėl alkoholio sąlygotų priežasčių daugiau fiksuota tarp vyrų, tarp kaimo gyventojų ir tarp 45–64 m. amžiaus asmenų.

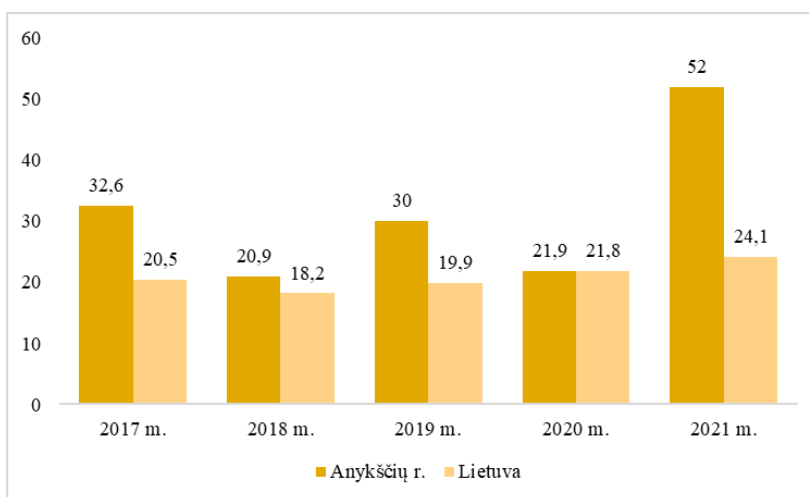
13 lentelė. Mirčių dėl alkoholio sąlygotų priežasčių skaičius Anykščių r. 2017–2021 m.

* Standartizuotas mirtingumas parodo, koks būtų nagrinėjamos populiacijos mirtingumas, jei mirtingumas amžiaus grupėse nesikeistų, o gyventojų skaičius amžiaus grupėse būtų proporcingas standartinės (Europos) populiacijos gyventojų skaičiumi.

	2017 m.	2018 m.	2019 m.	2020 m.	2021 m.
Bendras mirčių skaičius	8	3	6	2	9
Moterys	1	-	-	1	2
Vyrai	7	3	6	1	7
Miesto gyventojai	2	-	1	-	3
Kaimo gyventojai	6	3	5	2	6
0–17 m.	-	-	-	-	-
18–44 m.	-	1	-	-	1
45–64 m.	4	2	5	1	6
65+ m.	4	-	1	1	2

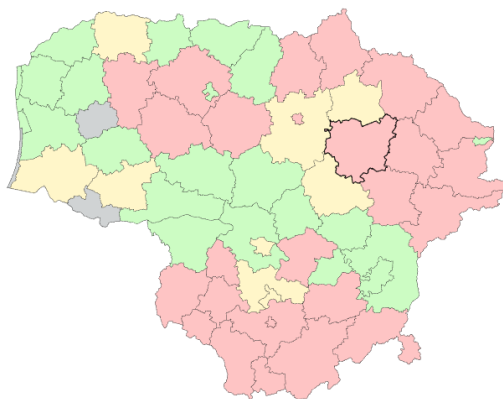
Kalbant apie mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklį 100 000 gyv. Anykščių r. ir Lietuvoje, 2017–2021 m. jis buvo didesnis Anykščių r. Lyginant 2017 m. ir 2021 m., minėtas rodiklis Anykščių r. padidėjo 59,5 proc., Lietuvoje – 17,6 proc. Kaip kito mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis galima matyti 3 pav.

3 pav. Mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv. Anykščių r. ir Lietuvoje 2017–2021 m.

Vertinant mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklį visose Lietuvos savivaldybėse, 4 pav. matyti, jog Anykščių r. patenka į raudoną zoną (pilka spalva reiškia, jog atitinkamoje savivaldybėje rodiklio reikšmė lygi 0) ir šios spalvos zonoje yra didžioji dalis Lietuvos savivaldybių.

4 pav. Mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv. Lietuvoje 2021 m.

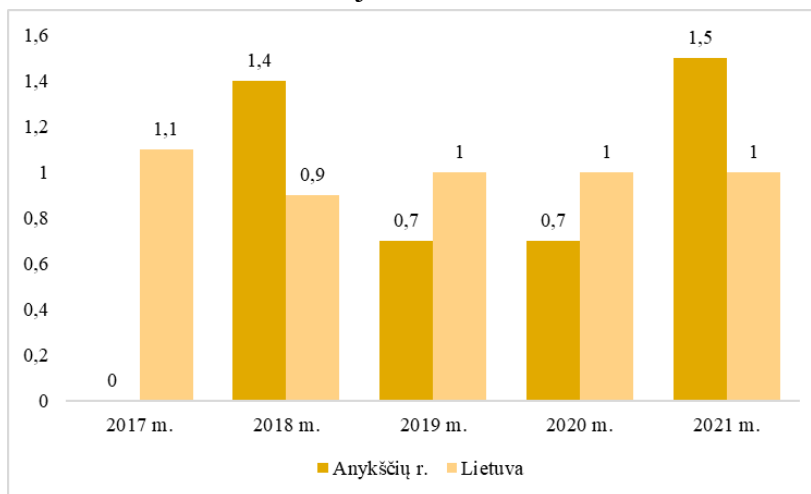

6.2. ASMENŲ, ŽUVUSIŲ AR SUNKIAI SUŽALOTŲ DARBE, SKAIČIUS 10 000 GYV.

2021 m. Anykščių r. asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, buvo 2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklis 10 000 gyv. 2021 m. buvo 1,5, o lyginant su 2020 m., padidėjo 114,3 proc. Minėto rodiklio 3 metų vidurkis – 1, o tendencija apibrėžiama kaip didėjanti. Mažiausia minėto rodiklio reikšmė Lietuvoje buvo 0, o didžiausia – 3,8. Vertinant 2017–2021 m. pokyčius, asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius kito nežymiai – 2017 m. tokių atvejų buvo 0, 2018 m. – 2, 2019 m. ir 2020 m. po 1. Tad per visą minėtą laikotarpį fiksuoti 6 atvejai bei jų padidėjimas – 100 proc.

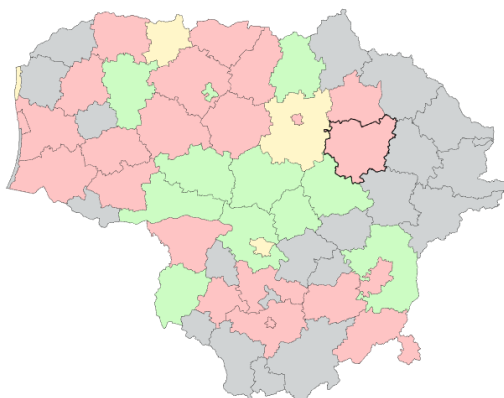
Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklis 10 000 gyv. beveik visu laikotarpiu buvo didesnis Lietuvoje, išskyrus 2018 m. ir 2021 m., kuomet jis buvo didesnis Anykščių r. Lyginant 2017 m. ir 2021 m., minėtas rodiklis Anykščių r. padidėjo 100 proc., Lietuvoje sumažėjo 9,1 proc. (žr. 5 pav.).

5 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklis 10 000 gyv. Anykščių r. ir Lietuvoje 2017–2021 m.

Vertinant asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklio 10 000 gyv. pasiskirstymą visoje Lietuvoje, 6 pav. matyti, jog Anykščių r. patenka į raudoną zoną, kurioje ir yra didžioji dalis Lietuvos savivaldybių. Nemažai savivaldybių fiksuojama ir pilkoje zonoje.

6 pav. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklis 10 000 gyv. Lietuvoje 2021 m.

6.3. PAAUGLIŲ (15–17 M.) GIMDYMŲ SKAIČIUS 1000 15-17 M. MOTERŲ

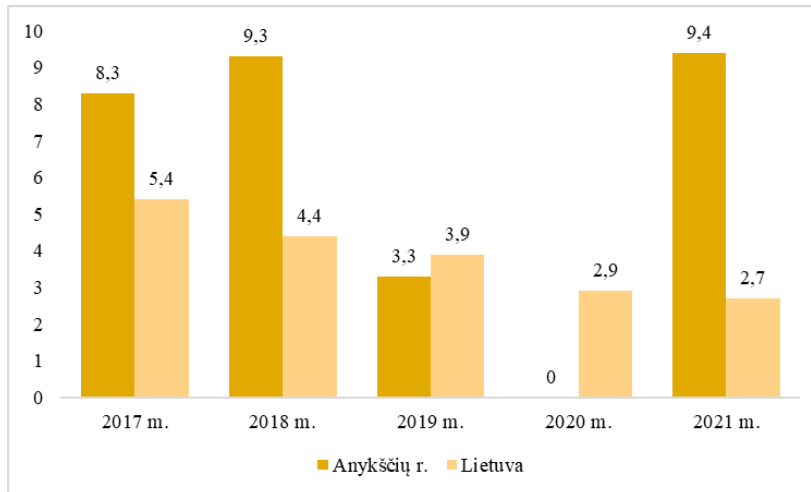
2021 m. Anykščių r. fiksuoti 3 paauglių (15–17 m.) gimdymų atvejai. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų 2021 m. buvo 9,4, lyginant su 2020 m., jis padidėjo 100 proc. Minėto rodiklio 3 metų vidurkis – 4,3, tačiau tendencija apibrėžiama kaip mažėjanti. Mažiausia minėto rodiklio reikšmė

Lietuvoje buvo 0, o didžiausia – 12,4. Vertinant 2017–2021 m. pokyčius, paauglių (15–17 m.) gimdymo atvejų 2017 m. ir 2018 m. buvo fiksuota po 3, 2019 m. – 1, o 2020 m. – 0. Tad per visą minėtą laikotarpį paauglių (15–17 m.) gimdymų buvo fiksuota 10.

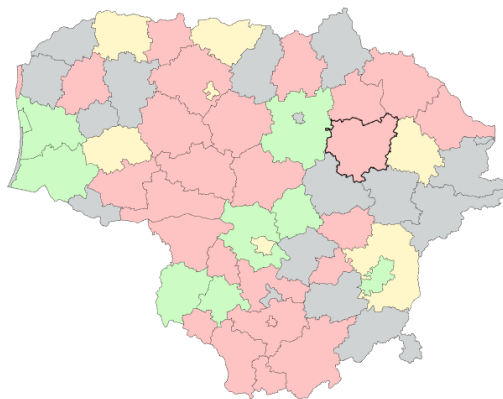
Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų beveik visu laikotarpiu buvo didesnis Anykščių r., išskyrus 2019 m. ir 2020 m., kai minėtas rodiklis buvo didesnis Lietuvoje. Lyginant 2017 m. ir 2021 m., minėtas rodiklis Anykščių r. padidėjo 13,3 proc., o Lietuvoje sumažėjo 50 proc. Kaip kito paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų galima matyti 7 pav.

7 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų Anykščių r. 2017–2021 m.

8 pav. matyti, jog Anykščių r., kalbant apie paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičių, taip pat patenka į raudoną zoną, kaip ir daugelis kitų Lietuvos savivaldybių. Tik nedidelė dalis savivaldybių patenka į žalią ir geltoną zonas.

8 pav. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų Lietuvoje 2021 m.

7. MOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ GYVENSENOS TYRIMAS ANYKŠČIŲ R. 2020 METAIS

Anykščių r. 2020 m. buvo atliktas mokyklinio amžiaus vaikų gyvenimo tyrimas (*toliau – Tyrimas*), kuris periodiškai kas 4 m. atliekamas visoje Lietuvoje. Jo metu analizuojami 5, 7 ir 9 klasių vaikų bendrieji gyvenimo ir sveikatos duomenys. Tyrimas atliekamas remiantis 2003 m. rugpjūčio 11 d. Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministro įsakymu Nr. V-488 „Dėl Bendrųjų savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos nuostatų patvirtinimo“. Iš viso Anykščių r. ugdymo įstaigose buvo apklausta 405 mokiniai: 5 klasių – 102 mokiniai, 7 klasių – 123 ir 9 klasių – 172 mokiniai. Išsamūs Tyrimo rezultatai bei jų palyginimas su Lietuvos vidurkiu ir Tyrimo rezultatais Anykščių r. 2016 m. pateikiami 14 lentelėje.

14 lentelė. Tyrimo rezultatai Anykščių r. ir Lietuvoje 2020 m.

	ANYKŠČIŲ R.*	LIETUVA	POKYTIS**
1. LAIMINGUMAS, SVEIKATOS IR IŠVAIZDOS VERTINIMAS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi pakankamai laimingi ar labai laimingi vertindami savo dabartinį gyvenimą, dalis (proc.)	70,4	73,2	-18,5
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie savo sveikatą vertina kaip gerą ar labai gerą, dalis (proc.)	75	79,8	-14,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie yra patenkinti savo išvaizda, dalis (proc.)	43	40,8	
2. SVEIKATOS ELGSENA (FIZINIS AKTYVUMAS, MITYBA)			
2.1. FIZINIS AKTYVUMAS IR PASYVUS LAISVALAIKIS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie 5 ir daugiau dienų mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių (skaičiuojant kartu su fizinio ugdymo pamokomis), dalis (proc.)	39	38,1	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie kasdien, ne pamokų metu, mankštinasi ar sportuoja bent 60 minučių, dalis (proc.)	15,6	13,6	+95
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie vidutiniškai 4 ir daugiau valandų per dieną praleidžia prie ekranų (televizoriaus, kompiuterio, planšetės, išmaniojo telefono), dalis (proc.)	20,6	25	+0,5
2.2. MITYBOS ĮPROČIAI BEI BURNOS HIGIENA			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kasdien valgančių pusryčius, dalis (proc.)	42,5	45,5	-31,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo vaisius (neskaitant sulčių), dalis (proc.)	39,6	34,7	-3,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo daržoves (neskaitant bulvių), dalis (proc.)	32,7	32,3	-8,7
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną valgo saldumynus, dalis (proc.)	14,3	17,4	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per dieną geria gazuotus saldžiuosius gėrimus, dalis (proc.)	9,6	10,6	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savaitę geria energinius gėrimus, dalis (proc.)	18,6	16,9	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie papildomai nededa druskos į paruoštą maistą, dalis (proc.)	38,3	36,7	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie valosi dantis šepetėliu ir pasta dažniau nei kartą per dieną, dalis (proc.)	62,4	57	+3,5
3. RIZIKINGAS ELGESYS			
3.1. TABAKO GAMINIŲ BEI ELEKTRONINIŲ CIGAREČIŲ VARTOJIMAS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	6,2	7	-16,2

* Žalia spalva nurodo, kad rodiklio reikšmė Anykščių r. yra geresnė nei Lietuvos vidurkis, raudona spalva nurodo, kad rodiklio reikšmė Anykščių r. yra blogesnė nei Lietuvos vidurkis.

** Lyginamos rodiklio reikšmės Anykščių r. 2016 m. ir 2020 m. Pokytis išreiškiamas proc. Šalia nurodytas „+“ ženklas reiškia, kad reikšmė padidėjo, „-“, – reikšmė sumažėjo. 2020 m. atliktame Tyrime analizuojama daugiau rodiklių, kurie 2016 m. analizuoti nebuvo (taip pat skiriasi dalies rodiklių pavadinimai), tad šiame stulpelyje pateikiamas tų rodiklių palyginimas, kurie pasikartojė abiejuose atliktuose Tyrimuose ir kurių pavadinimai yra beveik vienodi.

Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė tabako gaminius, dalis (proc.)	14,5	12,7	+26,1
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	13,9	12,2	+87,8
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą rūkė elektronines cigaretes ar naudojo panašius elektroninius įtaisus rūkymui, dalis (proc.)	22	20,1	+91,3
3.2. ALKOHOLIO VARTOJIMAS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	10,9	10,6	-9,9
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių bent kartą vartojo alkoholinius gėrimus, dalis (proc.)	19,8	21,9	-18,9
3.3. NARKOTINIŲ MEDŽIAGŲ VARTOJIMAS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kanapes („žolę“, marihuaną, hašišą), dalis (proc.)	2	3,2	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie bent kartą per savo gyvenimą vartojo kitus narkotikus nei kanapes, dalis (proc.)	1,8	1,8	
3.4. SAUGUMAS KELYJE			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada tamsiu paros metu būdami lauke nešioja atšvaitus, dalis (proc.)	22,5	25,6	-32,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada segi saugos diržą važiuodami automobiliu, dalis (proc.)	84,8	80,3	+3,2
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie visada dėvi šalmą važiuodami dviračiu, dalis (proc.)	10,7	9,3	
3.5. PATYČIOS			
Mokyklinio amžiaus vaikų, iš kurių tyčiojosi kiti mokiniai per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	33,3	33	-23,3
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie patys tyčiojosi iš kitų mokinių per paskutinius 2 mėnesius, dalis (proc.)	23,8	24,9	-42,4
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutines 30 dienų patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	10,1	9,3	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie per paskutinius 12 mėnesių patyrė patyčias per socialinius tinklus, elektroniniu paštu ar telefonu, dalis (proc.)	14	15,9	
3.6. SAUGUMAS NAMŲ IR MOKYKLOS APLINKOJE			
Mokyklinio amžiaus vaikų, kuriuos per paskutinius 2 mėnesius mušė ar kitaip fiziškai baudė tėvai, dalis (proc.)	7,2	8,2	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs namų aplinkoje, dalis (proc.)	95,4	96,2	
Mokyklinio amžiaus vaikų, kurie jaučiasi saugūs mokyklos aplinkoje, dalis (proc.)	80,5	85,3	

8. IŠVADOS

1. 2017–2021 m. gyventojų skaičius Anykščių r. sumažėjo 6,7 proc., o 2020–2021 m. padidėjo 1,2 proc. 2017–2021 m. laikotarpiu gimstamumas sumažėjo 19,1 proc., o mirtingumas padidėjo 11,1 proc.

2. Didžioji dalis asmenų Anykščių r. 2021 m. sirgo kraujotakos sistemos ligomis (8520 susirgimų), po jų sekė virškinimo sistemos ligos (6198 susirgimai) ir kvėpavimo sistemos ligos (4950 susirgimų). Kraujotakos sistemos ligos 2021 m. taip pat buvo ir dažniausia mirčių priežastis (350 atvejų), po jų sekė mirtys dėl piktybinių navikų (55 atvejai) ir išorinės mirties priežastys (32 atvejai).

3. Analizuojant Ataskaitos rodiklius Anykščių r. 2021 m., 34 visuomenės sveikatos stebėsenos rodiklių reikšmės, lyginant su praėjusiais metais, buvo pagerėjusios, o 26 rodiklių reikšmės – pablogėjusios. 2020 m. fiksuotos tokios pat rodiklių reikšmių tendencijos.

4. Iš Ataskaitoje analizuojamų rodiklių Anykščių r. 2021 m., 12 rodiklių priklauso žaliai zonai, 20 rodiklių – raudonai zonai, o 28 – geltonai. 2020 m. 14 rodiklių priklausė žaliai zonai, 17 rodiklių raudonai zonai, o 29 – geltonai.

5. Analizuojant žalią zoną, geriausią situaciją Anykščių r. lyginant su Lietuva, atspindi sergamumas žarnyno infekcinėmis ligomis; pėsčiųjų mirtingumas dėl transporto įvykių; mirtingumas dėl narkotikų sąlygotų priežasčių; nusikalstamos veikos, susijusios su disponavimu narkotikais.

6. Analizuojant raudoną zoną, blogiausią situaciją Anykščių r. lyginant su praėjusiais metais bei su Lietuva, atspindi 3 analizuotos prioritetinės sveikatos problemos:

6.1. Mirčių, dėl alkoholio sąlygotų priežasčių, skaičius 2017–2021 m. padidėjo 12,5 proc. Mirčių dėl alkoholio sąlygotų priežasčių daugiau fiksuota tarp vyrų, tarp kaimo gyventojų ir tarp 45–64 m. amžiaus asmenų. Mirtingumo dėl alkoholio sąlygotų priežasčių rodiklis 100 000 gyv. Anykščių r. padidėjo 59,5 proc., Lietuvoje – 17,6 proc.

6.2. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičius 2017–2021 m. padidėjo 100 proc. Asmenų, žuvusių ar sunkiai sužalotų darbe, skaičiaus rodiklis 10 000 gyv. Anykščių r. padidėjo 100 proc., Lietuvoje sumažėjo 9,1 proc.

6.3. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičius 2017–2021 m. nepakito. Paauglių (15–17 m.) gimdymų skaičiaus rodiklis 1000 15–17 m. moterų Anykščių r. padidėjo 13,3 proc., o Lietuvoje sumažėjo 50 proc.

9. REKOMENDACIJOS

Politikos formuotojams:

1. Gerinti gyventojų fizinę ir socialinę gerovę.
2. Didinti socialinę riziką patiriančių šeimų integraciją į visuomenę – užtikrinti kokybiškų bei prieinamų sveikatos priežiūros bei socialinių paslaugų gavimą.
3. Skatinti aktyvų nevyriausybinių organizacijų, bendruomenių, savivaldybės įstaigų darbuotojų įsitraukimą įgyvendinant visuomenės sveikatos stiprinimo programas.
4. Didinti galimybes gauti papildomą finansavimą visuomenės sveikatos stiprinimui.
5. Didinti pirminės asmens sveikatos priežiūros paslaugų prieinamumą gyventojams bei gerinti jų kokybę.
6. Mažinti išduodamų licencijų, prekiauti alkoholiniais gėrimais, skaičių.
7. Asmeniniu pavyzdžiu prisidėti prie gyventojų atsakomybės už savo sveikatos ugdymą.

Asmens sveikatos priežiūros įstaigų specialistams:

1. Didinti psichikos sveikatos stiprinimo paslaugų prieinamumą bei užtikrinti psichikos sveikatos sutrikimų gydymą.
2. Gerinti kenksmingo bei rizikingo alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją.
3. Aktyviau vykdyti ligų prevencines programas, siekiant įtraukti į jas kuo daugiau gyventojų.
4. Didinti gyventojų sveikatos raštingumą sveikatos išsaugojimo ir stiprinimo klausimais.

5. Skatinti gyventojus įsitraukti į sveikatos stiprinimo renginius (dalyvauti mokymuose, įvairiuose renginiuose, akcijose ir konsultuotis su visuomenės sveikatos specialistais).

6. Didinti gyventojų informuotumą sveikatos tematika rengiant specialią dalijamąją medžiagą pagal gyventojų amžiaus grupes ir poreikius.

7. Didinti paauglių supratimą apie kontracepciją bei stiprinti lytiškumo ugdymą paaugliams bei jų tėvams (globėjams).

8. Asmeniniu pavyzdžiu prisidėti prie gyventojų atsakomybės už savo sveikatos ugdymą.

Visuomenės sveikatos biuro specialistams:

1. Didinti gyventojų informuotumą apie sveiką gyvenimo būdą ir jo įtaką kraujotakos, virškinimo, kvėpavimo sistemos ligoms bei piktybinių navikų atsiradimui – viešinti informacinę medžiagą visuomenės sveikatos biuro patalpose, kitose viešose vietose bei virtualioje erdvėje.

2. Didinti gyventojų motyvaciją dalyvauti prevencinėse programose – viešinti informaciją apie prevencinių programų naudą, dalyvavimo jose tvarką.

3. Aktyviau vykdyti neplanuoto nėštumo prevenciją – organizuoti lytiškumo ugdymo pamokas mokyklose, kitas veiklas, susijusias su minėta tema.

4. Gerinti kenksmingo bei rizikingo alkoholio ir kitų psichoaktyviųjų medžiagų vartojimo prevenciją – reguliariai vykdyti ankstyvosios intervencijos programą jaunuoliams, užtikrinti priklausomybės konsultanto teikiamų paslaugų prieinamumą ir kokybę, reguliariai organizuoti pamokas ir kitas veiklas ugdymo įstaigose.

5. Aktyviau vykdyti psichinės sveikatos prevenciją – nustatčius prioritetus reguliariai organizuoti bazinius savižudybių prevencijos mokymus, psichikos sveikatos kompetencijų didinimo mokymus įvairioms įmonėms, organizacijoms bei visuomenei, užtikrinti psichologinės gerovės paslaugų prieinamumą ir kokybę (psichologo konsultacijos).

6. Asmeniniu pavyzdžiu prisidėti prie gyventojų atsakomybės už savo sveikatos ugdymą.

10. INFORMACIJOS ŠALTINIAI

1. Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas;
2. Visuomenės sveikatos stebėsenos informacinė sistema (sveikstat.hi.lt);
3. Higienos instituto Traumų ir nelaimingų atsitikimų stebėsenos sistema;
4. Higienos instituto Mirties atvejų ir jų priežasčių valstybės registras;
5. Anykščių rajono savivaldybės 2020 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita;
6. I. Petrauskaitė, A. Želvienė. Savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaitų rašymo metodinės rekomendacijos. Higienos institutas, Vilnius, 2019;
7. Suvestinė 2021 m. savivaldybių visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita;
8. UAB „Anykščių vandenys“ duomenys.

DETALŪS METADUOMENYS

Dokumento sudarytojas (-ai)	Anykščių rajono savivaldybė
Dokumento pavadinimas (antraštė)	Dėl Anykščių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos stebėsenos 2021 metų ataskaitos patvirtinimo
Dokumento registracijos data ir numeris	2023-03-30 Nr. 1-TS-104
Dokumento gavimo data ir dokumento gavimo registracijos numeris	-
Dokumento specifikacijos identifikavimo žymuo	ADOC-V1.0
Parašo paskirtis	Pasirašymas
Parašą sukūrusio asmens vardas, pavardė ir pareigos	Sigutis Obelevičius Meras
Parašo sukūrimo data ir laikas	2023-03-31 11:39
Parašo formatas	Trumpalaikio galiojimo (XAdES-T)
Laiko žymoje nurodytas laikas	2023-03-31 11:39
Informacija apie sertifikavimo paslaugų teikėją	RCSC IssuingCA
Sertifikato galiojimo laikas	2023-02-06 10:08 - 2025-02-05 10:08
Informacija apie būdus, naudotus metaduomenų vientisumui užtikrinti	-
Pagrindinio dokumento priedų skaičius	1
Pagrindinio dokumento pridedamų dokumentų skaičius	0
Pridedamo dokumento sudarytojas (-ai)	-
Pridedamo dokumento pavadinimas (antraštė)	1-TS-104 Anykščių rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuro 2021 metų visuomenės sveikatos stebėsenos ataskaita.red.docx
Pridedamo dokumento registracijos data ir numeris	-
Programinės įrangos, kuria naudojantis sudarytas elektroninis dokumentas, pavadinimas	Elpako v.20230330.3
Informacija apie elektroninio dokumento ir elektroninio (-ių) parašo (-ų) tikrinimą (tikrinimo data)	Tikrinant dokumentą nenustatyta jokių klaidų (2023-03-31)
Elektroninio dokumento nuorašo atspausdinimo data ir ją atspausdinęs darbuotojas	2023-03-31 nuorašą suformavo Vaiva Daugelavičienė
Paieškos nuoroda	-
Papildomi metaduomenys	-